

Van:

Federatie Instandhouding Monumenten (FIM)

Nieuwezijds Kolk 28

1012 PV AMSTERDAM

E-mail: info@fimnederland.nl

Datum: 9 november 2022

Aan:

Deelnemers Wetgevingsoverleg OCW-begroting op 14 november 2022

en de leden van de vaste kamercommissie voor OCW

Inzake Wetgevingsoverleg d.d. 14 nov 2022 over het begrotingsonderdeel Cultuur, ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.¹

- *Monumenten geven kleur en diepgang aan onze leefomgeving.*
- *Pienter en inspirerend gebruik van onze monumenten draagt bij aan het oplossen van urgente opgaven in Nederland: klimaatverandering, verduurzaming, woningopgave, sociale cohesie. Monumenten bieden kansen. Het zijn smaakmakers in onze omgeving.*
- *In de grote 'Verbouwing van Nederland' is het belangrijk om waarborgen in te bouwen zodat monumentale waarden overeind blijven en niet omver worden gewalst.*
- *Verduurzaming en het terugdringen van energieverbruik is bij monumenten n t iets complexer en duurder. Maak het instrumentarium geschikt(er) voor monumenten en stel voldoende middelen beschikbaar binnen tegemoetkomings- en subsidieregelingen.*
- *Monumenten geven herkenbaarheid en maken onze omgeving gevarieerd en verrassend.*

¹ Foto's: **1)** De binnenhaven van Maassluis met bijzondere collectie historische sleepboten [Foto: Sabina Kal]. **2)** De Petruskerk uit 1884 in Vught is herbestemd tot bibliotheek, museum en ontmoetingscentrum [Foto: Hanratharchitect Pulles&Pulles]. **3)** De voormalige DRU Badkuipenfabriek in Ulft is herontwikkeld tot cultureel centrum met bibliotheek en industrieel wooncomplex [Foto: Jan van Dalen/BOEi]. **4)** Het eeuwenoude, maar in vergetelheid geraakte watermolenlandschap rondom de Spoorдонkse Watermolen wordt mede door financiering vanuit de Erfgoed Deal straks hersteld en benut om de droge Brabantse zandgronden klimaatrobuuster te maken [Foto: Programmbureau Erfgoed Deal] zie: <https://www.erfgoeddeal.nl/projecten/klimaatadaptatie/watermolenlandschappen-voor-klimaatadaptatie>

Vier aandachtspunten bij het Wetgevingsoverleg OCW – Cultuur (erfgoed en monumenten):

1) De financiële basis: Sim (Subsidieregeling instandhouding monumenten)

De Sim is de financiële basis van het monumentenbestel. Eigenaren krijgen daarmee een tegemoetkoming in de onderhoudskosten van rijksmonumenten. Komende jaren wordt Sim-budget met 20 mln p/j verhoogd (i.v.m. inflatie, prijsstijgingen en het aantal monumenten dat aanspraak kan maken).² Daarmee is de basis versterkt en kan de overvraag van afgelopen jaren geleidelijk worden ingelopen, is de inschatting van het ministerie.

De FIM verzoekt om de inloop van de overvraag te monitoren, mede t.b.v. de verkenning van het financieringsstelsel monumentenzorg, zodat ook na 2025 het Sim-budget een gezonde basis kan blijven. Immers, een heikel punt blijft de instandhoudingsbehoefte van zeer grote monumenten die door de systematiek van de Sim een grotere kans hebben om te worden afgewezen. FIM vraagt extra aandacht voor deze categorie in de evaluatie van het stelsel en voor een structurele oplossing van hun problematiek.

2) Inspiratie en kansen: voortzetting programma Erfgoed Deal en aanvullende financiering

Maak pienter gebruik van erfgoed en monumenten als verbindende waarde in ruimtelijke en maatschappelijke opgaven.³ Denk aan: het creëren van woningen in bestaande gebouwen en monumenten => herbestemming is duurzaam en draagt bij aan stikstofbesparing. Of denk aan herstel van oude waterlopen in cultuurlandschappen en op monumentale buitenplaatsen => dit vergroot de capaciteit van waterberging (klimaatbestendige landschappen). De “Erfgoed Deal”-projecten laten zien hoe het potentieel van erfgoed en monumenten wordt benut in grote gebiedsgerichte opgaven.

De Erfgoed Deal wordt voortgezet tot einde 2025 met 11 mio euro vanuit OCW⁴, maar FIM vraagt de staatssecretaris om op zoek te gaan naar aanvullende financiering vanuit andere departementen (BZK, IenW, LNV, Klimaat en Energie) om zo het budget van deze succesvolle regeling tenminste gelijk te houden aan de periode 2019-2022.

3) Vakmanschap bevorderen via specialistisch onderwijs voor erfgoedsector

Er ligt een grote uitdaging om voldoende (jonge) mensen op te leiden om de hoge uitstroom van vaklieden op te vangen in de aankomende jaren. Voor vrijwel alle erfgoedambachten geldt dat de bijbehorende opleidingen en zelfs de keuzedelen over restauratie in het reguliere onderwijs verdwenen zijn. Er zijn lage aantallen leerlingen. Dit heeft grote gevolgen voor een structurele instroom van vakmensen in de monumentensector. Steun het Nationaal Centrum Erfgoedopleidingen⁵ ook vanaf 2024 in de kosten van het organiseren en verder ontwikkelen van gespecialiseerde opleidingen voor werknemers in de monumentensector, met € 0,5 mln per jaar.

4) Financiering van complexe of meerjarige herbestemmingsopgaven: verhoging achterborg

Herbestemming van monumenten kan bijdragen aan belangrijke maatschappelijke opgaven, zoals diversificatie in woningen (woon-werk/zorg formules) of vergroting van leefbaarheid in dorpen en steden. FIM vangt een groeiend aantal signalen op dat reguliere banken zich terugtrekken uit de financiering van complexe en/of meerjarige instandhoudingsopgaven en dat dit vertragend werkt.

FIM verzoekt de staatssecretaris om in gesprek te gaan met het Restauratiefonds om de achterborg-garantie te vergroten. De achterborg is in combinatie met laagrentende leningen voor monumenten een zeer effectief instrument gebleken om het investeren te stimuleren. Door stijging van de markttrente, terugtrekkende beweging van reguliere banken en toenemende bouwkosten is er een groot beroep gedaan op de aanvullende lening. Het plafond komt echter versneld in zicht, waardoor herbestemmingsprojecten vertragen of zelfs dreigen te stranden. Verhoging van het plafond is derhalve zeer wenselijk.

² <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2021/07/08/kamerbrief-evaluatie-subsidieregeling-instandhouding-monumenten>

³ Hoofdlijnenbrief OCW 23 mei 2022 : <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2022/05/23/hoofdlijnenbrief-cultuur-2022-herstel-vernieuwing-en-groei>

⁴ Meerjarenbrief Cultuur 2023-2025: p. 10, p. 21 en p. 24

⁵ NCE heeft van 2018-2021 met een OCW-subsidie van € 2 mio (uit de beleidsbrief Erfgoed Telt) samen met vele branches gewerkt aan terugbrengen/ontwikkelen van restauratieonderwijs, dat uit het MBO verdwenen was (of nooit heeft bestaan). Het NCE organiseert nu voor 12 vakgebieden in de restauratie opleidingen, studiemodules en trainingen. Voor het jaar 2022 heeft OCW/RCE een 'overbruggings-subsidie' verleend van €500.000. Ook voor 2023 is deze subsidie toegezegd.

De FIM is verheugd over de Meerjarenbrief en dankt de staatssecretaris voor de inzet om de erfgoedsector van een solide basis te voorzien. De FIM zet zich graag proactief en constructief in om, samen met haar partners, gemeenten, provincies en departementen, bij te dragen aan de grote transitieopgaven en de prachtige erfgoedsector te versterken.

Zo kunnen gebouwde, groene, archeologische en mobiele monumenten onze leefomgeving blijven kleuren.

Vragen?

Wij lichten het graag toe.

De FIM (Federatie Instandhouding Monumenten) heeft 38 leden en zet zich in voor instandhouding van gebouwde, groene, archeologische en mobiele monumenten; zie <https://fimnederland.nl/>.

Namens alle leden van de FIM: Stichting Natura Artis Magistra (Artis) – BOEi – Stichting Cocari II - CIO K – Evangelische Broedergemeente Zeist – Stichting Erkende Restauratiekwaliteit in de Monumentenzorg – Federatie Varend Erfgoed Nederland – Erfgoedvereniging Bond Heemschut – Landelijk Hofjesberaad – Landelijke Federatie het Behouden Huis – Nationale Monumentenorganisatie (NMO) – Nederlandse Kastelenstichting – Nederlandse Tuinenstichting – Staatsbosbeheer – Stichting Agrarisch Erfgoed Nederland – Stichting Alde Fryske Tsjerken – Stichting Kastelen, Buitenplaatsen en Landgoederen (SKBL) – Stichting Klinkend Erfgoed Nederland (SKEN) – Stichting Het Drentse Landschap – Stichting het Geldersch Landschap / Stichting vrienden der Geldersche Kasteelen – Stichting Het Groninger Landschap – Stichting Het Limburgs Landschap – Stichting Liniebreed Ondernemen – Stichting Utrechts Monumentenfonds – Stichting Het Utrechts Landschap – Stichting Menno van Coehoorn – Stichting Mobiele Collectie Nederland (MCN) – Stichting Monumenten van de Maatschappij van Weldadigheid – Stichting Monumenten Bezit (SMB) – Stichting Oude Gelderse Kerken – Stichting Oude Groninger Kerken – Stichting Oude Hollandse Kerken – Vakgroep Restauratie – Vereniging van Beheerders van Monumentale Kerkgebouwen in Nederland (VBMK) – Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer in de PKN (VKB) – Vereniging De Hollandsche Molen – Vereniging Provinciale Monumentenwachten Nederland (MonumentenwachtNL) – Vereniging Natuurmonumenten – Vereniging Hendrick de Keyser.
